

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН ЯК СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Порушуються питання протидії адміністративним правопорушенням у сфері охорони громадського порядку як важливого елемента боротьби зі злочинністю. Розглядаються форми та методи охорони громадського порядку і громадської безпеки, боротьби з правопорушеннями.

Ключові слова: протидія адміністративним правопорушенням, охорона громадського порядку, громадська безпека, боротьба зі злочинністю, правопорядок.

Затрагиваются вопросы противодействия административным правонарушениям в сфере охраны общественного порядка как важного элемента борьбы с преступностью. Рассматриваются формы и методы охраны общественного порядка и общественной безопасности, борьба с правонарушениями.

Ключевые слова: противодействие административным правонарушениям, охрана общественного порядка, общественная безопасность, борьба с преступностью, правопорядок.

The questions of counteraction administrative offences are affected in the field of public law enforcement as important element of fight against criminality. Forms and methods of public law and public safety, fight, enforcement are examined with offences.

Key words: counteraction, public law enforcement, public safety, fight, administrative offence with criminality, law and order.

Постановка проблеми. Як свідчить практика, значна частина прав і свобод громадян реалізуються у сфері громадського порядку, що обумовлює особливу відповідальність держави за створення такого рівня громадського порядку, стан якого забезпечував би оптимальні умови для їх реалізації. Тому протидія адміністративним правопорушенням у сфері охорони громадського порядку є важливим елементом боротьби зі злочинністю загалом.

Однак на сьогоднішній день держава ще не забезпечує належного стану громадського порядку для реалізації прав і свобод громадян. Деякою мірою це пов'язано з недостатністю науково обґрунтованих рекомендацій щодо зміцнення охорони громадського порядку і забезпечення прав і свобод, які реалізуються громадянами у сфері громадського порядку.

Аналіз досліджень даної проблеми. Варто зазначити, що питанням охорони громадського порядку були присвячені праці видатних представників науки адміністративного права – В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, О.К. Безсмертного, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, М.І. Єропкина, В.В. Зуя, Л.В. Ковалюка, О.П. Коренева, М.В. Корнієнка, О.І. Остапенко, І.М. Пахомова, В.П. Петкова, Л.Л. Попова, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи та ін.

Уміння працівників міліції будувати внутрішні взаємовідносини розглядається як важливий критерій оцінки їх професійного рівня, політичної і правової культури. Саме тут відкриваються найширші можливості для виховання людей досвідом практичної участі у перетвореннях, що відбуваються у сфері правопорядку. Для виконання завдань, які постають, на рівні сучасних вимог, необхідно по-новому осмислити набутий досвід, збагатити усі напрями діяльності новим змістом, докорінно оновити арсенал форм, методів та засобів охорони громадського порядку і громадської безпеки, боротьби з правопорушеннями.

Метою статті є питання протидії адміністративним правопорушенням у сфері охорони громадського порядку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз ситуації, що склалася у сфері громадського порядку, свідчить про поширення вчинення адміністративних правопорушень і необхідність комплексного використання сил та засобів різних державних органів. Для здійснення діяльності на належному рівні необхідно використовувати значний обсяг інформації, також і тієї, яка є в розпорядженні інших правоохоронних та контролюючих органів.

Одним із чинників, який впливає на ефективність протидії адміністративним правопорушенням, є організація за допомогою форм та методів діяльності підрозділів міліції у сфері громадського порядку всередині структури та з іншими підрозділами чи організаціями. Практика діяльності свідчить про слабкий рівень організації взаємодії працівників міліції з іншими правоохоронними органами. Як правило, вона має епізодичний характер. В окремих випадках виникає дублювання при виконанні певних контрольних функцій. У цілому даний напрям у діяльності правоохоронних та контролюючих органів України характеризується неузгодженістю дій. На зазначене впливає, перш за все, відсутність належного нормативно-правового забезпечення.

Центральним органом у організації боротьби з адміністративними правопорушеннями у сфері громадського порядку є Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України).

У своїй діяльності МВС України користується такими формами протидії адміністративним правопорушенням:

- обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю за окремими запитами або з власної ініціативи;
- проведення нарад керівників правоохоронних органів;
- видання спільних наказів, вказівок, інструкцій, інформаційних листів;
- надання допомоги місцевим органам у боротьбі зі злочинністю;
- поширення позитивного досвіду;
- проведення спільних заходів щодо виявлення, припинення, профілактики адміністративних правопорушень;
- підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів тощо.

Діяльність щодо протидії адміністративним правопорушенням знаходить безпосередній вираз у таких напрямках:

- виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів та правопорушень;
- профілактика злочинів та інших правопорушень;
- розшук та затримання злочинців, (осіб, які переховуються від слідства та суду);
- удосконалення правової бази у сфері протидії злочинності в цілому та окремих злочинних проявів.

Відповідно до визначених напрямів виділяються головні форми проведення дій у сфері боротьби з адміністративними правопорушеннями:

- наради з метою визначення та розгляду найбільш актуальних питань боротьби зі злочинністю;
- розробка та реалізація планів, програм протидії злочинності в цілому та за окремими напрямами;
- внесення пропозицій керівництву щодо вдосконалення діяльності відділення дільничних інспекторів міліції;
- створення робочих груп щодо вивчення криміногенної ситуації в цілому в країні, регіонах, місцевостях та за окремими напрямами;
- підготовка пропозицій щодо окремих заходів та комплексу дій протидії злочинності тощо.

Усі заходи протидії адміністративним правопорушенням у сфері громадського порядку застосовуються виключно на таких принципах, як: демократизм; гуманізм; законність; оптимальність; диференціація заходів протидії.

Гуманізм у протидії правопорушенням означає боротьбу з посяганнями на правопорядок, надійний захист інтересів людей, їх прав та свобод.

Законність передбачає чітке дотримання законів в процесі застосування заходів протидії.

Оптимальність передбачає вибір найбільш доцільних заходів впливу.

Диференціація передбачає необхідність вибору та застосування найбільш доцільних для даного правопорушення заходів протидії.

Невід’ємною частиною застосування заходів протидії адміністративним правопорушенням у сфері громадського порядку є виявлення і усунення причин та умов вчинення правопорушень. При цьому аналізуються оперативна обстановка та результати протидії, стан правового порядку тощо [1, с. 364-366].

Цілком припустимою є класифікація форм протидії, за якою вони можуть бути згруповані в одному ряду з компетенцією. У цьому випадку форми можуть бути подані як такі, що забезпечують:

- діяльність, пов’язану з регулюванням відповідних суспільних відносин;
- наглядову діяльність;
- застосування адміністративно-правових санкцій чи юрисдикційної діяльності;
- профілактична діяльність.

Спроба саме в такий спосіб подати форми протидії адміністративним правопорушенням створює певні труднощі їх детальної характеристики. Тут неминучі повторення, оскільки в кожній групі форм матимуть місце, скажімо, правові й неправові, організаційні і пов’язані, наприклад, із здійсненням матеріально-технічних дій тощо.

Здійснювана у межах державного управління протидія виступає як вид спеціальної діяльності. Вона помітно відрізняється своїм змістом від всіх інших дій з управління, а отже має потребу в спеціалізації конкретних його форм. Причому особливим чином тут проявляють себе неправові форми. Їх закріплення в механізмі протидії не є продуктом загальних державних правостановлень, а результатом вибіркового підходу центрального галузевого органу управління до оцінки конкретних форм діяльності, їх раціональності і доцільності.

Форми, обумовлені актами внутрішньогалузевого характеру, не є сталими, раз і назавжди встановленими. Вони можуть видозмінюватися доповнюватися в залежності від стану не лише піднаглядних об’єктів, але й від рівня організованості самої системи, її науково-технічної озброєності.

Важливою особливістю працівників міліції як суб’єктів спеціальної діяльності, є їх обмежена правотворчість. У сформованій практиці правового регулювання в сферах протидії адміністративним правопорушенням його суб’єктам приділяється в основному роль виконавчої інстанції.

Зазначимо, що в системі міліції піднаглядні об'єкти та їх правові режими відмінні один від одного. Регулювання груп суспільних відносин не лише в сферах протидії, але й в середині них, носить виразно специфічний характер.

Протидія адміністративним правопорушенням у сфері громадського порядку практично реалізується також об'єднаннями громадян як суб'єктами протидії адміністративним правопорушенням за допомогою певного набору методів.

Тут треба застосовувати вибірковий підхід, і це диктується особливостями завдань-функцій кожної з підсистем управління. В цілому для державного управління характерне використання широкого спектра методів. Очевидно, що чим багатшим є набір методів, тим ефективнішим буде управлінський вплив на відповідні об'єкти, їхню систему. Система функцій управління забезпечена відповідними методами, об'єктивно здатна досягти бажаних результатів.

Подібні пропозиції можуть бути адресовані діяльності, здійснюваної в рамках однієї функції – головної, визначальної мети і призначення конкретного органу (або їх групи) в системі управління.

Реальною стає обставина, відповідно до якої в процесі протидії адміністративним правопорушенням реально використовується раціональна сукупність його методів. Очевидно, що для досягнення мети діяльності (протидії адміністративним правопорушенням в даному випадку) одного методу, хоча й головного, наприклад, адміністративно-директивного, недостатньо. Визначається це тим, що сама оцінка методів управління, як способів забезпечення найкращих управлінських результатів при економії сил і засобів, вже припускає їх набір, а отже і деяку множинність напрямів впливу на об'єкт та систему об'єктів.

У цьому випадку треба вести мову не про механічний, а про творчий перенос методів управління в сферу протидії адміністративним правопорушенням, що допускає деякі переоцінки загальних методів управління з позицій їх раціональності стосовно особливостей розв'язуваних органом завдань.

Важливо наголосити, що хоча у виборі методів проявляє себе суб'єктивний фактор, а також є можливість пошуку раціональних для кожного випадку способів впливу на управлінський об'єкт, все ж таки одним із основних факторів, що визначають ці можливості суб'єкта, є зміст завдань органу.

У процесі здійснення протидії адміністративним правопорушенням органами внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку і громадської безпеки застосовуються головним чином методи, що складають групу організаційних і адміністративних способів управління.

Щодо економічних методів, то вони застосовуються більшою мірою відносно самих органів внутрішніх справ як управлінської системи.

Для того, щоб найглибше усвідомити співвідношення адміністративних і економічних методів, потрібно мати на увазі таке. Адміністративні методи кваліфікуються як способи чи засоби позаекономічного чи прямого управляючого впливу з боку суб'єктів на відповідні піднаглядні об'єкти. Позаекономічний характер цих методів означає, що суб'єкт протидії діє на вольову поведінку піднаглядного об'єкта (громадянина чи підприємства).

Економічний метод характеризується як спосіб або засіб економічного впливу суб'єктів протидії на відповідний піднаглядний об'єкт. Головне при цьому полягає в тому, що суб'єкт протидії вимагає належної поведінки піднаглядного об'єкта шляхом впливу на його матеріальні інтереси, тобто опосередковано, на відміну від способів прямого владного впливу.

Протиставляти ці методи неприпустимо, оскільки вони діють у взаємозв'язку, у них єдина мета – вимагати належної поведінки піднаглядного об'єкта. Крім того вони застосовуються щодо тих самих піднаглядних об'єктів, тими ж самими суб'єктами протидії адміністративним правопорушенням тощо.

Отже, при виділенні адміністративних і економічних методів розуміються ті ж самі якості, властиві управлінському впливу, але виражені по-різному (наприклад, у накладення штрафу на особу, що вчинила адміністративне правопорушення, при цьому для неї настають негативні матеріальні наслідки. Тут економічний метод виступає опосередковано в результаті застосування адміністративного методу).

Випереджаючи розгляд конкретних методів протидії адміністративним правопорушенням в сфері громадського порядку, уявляється важливим зупинитися на таких положеннях.

Розвиток функції протидії адміністративним правопорушенням в системі державного управління взагалі, і управління в сфері громадського порядку, зокрема, здійснюється шляхом комплексного забезпечення цієї діяльності.

Проявляється остання в тому, що суб'єкти нагляду виступають не лише як органи, що здійснюють нагляд за станом об'єкта і застосовують у потрібних випадках заходи примусового характеру, спрямовані на підтримку відповідного правового режиму об'єкта, але й здійснюють значну організаційну роботу.

Така сторона функціонування органів протидії адміністративним правопорушенням в системі міліції відображає загальну спрямованість правоохоронної діяльності, в характеристиці якої значне місце посідає профілактична робота. Риси цього напряму повною мірою характерні для діяльності міліції. Для неї, як і для підсистеми дільничних інспекторів міліції, профілактика правопорушень, її організаційне забезпечення є одним із головних завдань у забезпеченні встановленого правопорядку в країні.

Сказане дозволяє зосередити увагу в цьому дослідженні на тих методах, які походять з основних методів адміністративного права, тобто з переконання і примусу як основних методів (способів впливу на зовнішнє середовище), де й реалізується функція протидії адміністративним правопорушенням.

У теорії адміністративного права переконання визначається як система заходів правового і неправового характеру, які проводяться державними та громадськими організаціями з використанням заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння потреби чіткого виконання законів та інших правових актів [2, с. 150].

З точки зору правоохоронної діяльності, переконання полягає у впливі на свідомість і волю людей з метою добровільного дотримання ними норм права, що регулюють суспільні відносини в сфері діяльності правоохоронних органів, взагалі, і дільничних інспекторів, зокрема.

У свою чергу адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку і в передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правопорушень, по-перше, заходів попередження правопорушень, по-друге, запобіжних заходів щодо правопорушень, по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових положень [3, с. 194].

Примус виражається в тому, що такий вплив припускає одностороннє юридично обов'язкове розпорядження, виконання якого гарантується, а при потребі забезпечується примусовою силою держави.

Уявляється, що бажаний ефект діяльності може мати місце тоді, коли суб'єкт має чітко визначену компетенцію, що відповідає головним його завданням, і використовує з метою досягнення позитивного результату всі доступні і дозволені правом методи. Таке посилення може бути прийняте й стосовно основних методів протидії адміністративним правопорушенням. До їх числа відносяться адміністративні методи, за допомогою яких працівник міліції реалізує владні повноваження.

Адміністративні методи становлять собою основну групу засобів, способів охорони піднаглядних об'єктів від різного роду неправомірних посягань. Не завжди така діяльність закінчується застосуванням заходів стягнення. Значна частка примусового впливу органів на піднаглядні об'єкти носить директивний характер і не пов'язана безпосередньо із застосуванням адміністративних санкцій.

Висновки. Слід зауважити, що боротьба з адміністративними проступками, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, та їх протидія, становить одне з головних завдань у правоохоронній діяльності органів внутрішніх справ, які функціонально покликані забезпечувати громадську безпеку та охорону громадського порядку. Для виконання завдань, які постають, на рівні сучасних вимог, необхідно по-новому осмислити набутий досвід, збагатити усі напрями діяльності новим змістом, докорінно оновити арсенал форм, методів та засобів охорони громадського порядку і громадської безпеки, боротьби з правопорушеннями. Тільки так можна надати правоохоронній діяльності в Україні загальнонародного характеру, вивести її на якісно новий рівень.

Список використаної літератури

1. *Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : загальна частина: [підруч.] / авт. кол. Ю.І. Римаренко, Є.І. Моїсєєв. – К.: КНТ, 2008. – 816 с.*
2. *Адміністративна діяльність: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / [М.В. Ковалів, З.Р. Кісіль, Д.П. Калайнов та ін.]. – К.: Правова Єдність, 2009. – 432 с.*
3. *Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко та ін. – К.: Юрінком, 2012. – 808 с.*